1.1. Kariyer Nedir?

Genel olarak kariyer, yaşam boyu devam eden dinamik bir süreçtir. Fransızca “Carrierre” ve İngilizce “Career” kelimelerinden Türkçeye girmiş olup, genel kullanım amaçları hayat, ömür ve meslektir. Genellikle yönetim hiyerarşisinde yukarıya yükselmeye elverişli işleri tanımlamada kullanılmaktadır.

Daha kapsamlı tanımlar şunları içerir:

- Bir insanın çalışabileceği yıllar boyunca herhangi bir iş alanında adım adım ve sürekli olarak ilerlemesi, deneyim ve beceri kazanmasıdır.
- Çalışanların iş yaşamları süresince yaptıkları işleri, iş yaşamındaki gelişme ve ilerlemeleri içeren bir kavramdır. Örgütsel konum ve iş ayırımını, hiyerarşik seviyeden bağımsız olarak kapsar.
- Çok düzenli, uzun dönemde planlanmış, personelin sadece işini değil, aynı zamanda ailesini, boş zaman uğraşlarını ve toplumsal etkilerini de kapsayan bir süreçtir.
- İlerlemedir; bir örgütte ya da profesyonel hiyerarşide, genellikle yukarı doğru olan hareketlilik olarak açıklanmaktadır.
- İnsanın iş hayatı boyunca yer aldığı basamaksal mevkileri ve yaptığı işleri, bulunduğu konumla ilgili tutum ve davranışlarını içeren bir süreçtir.
- Seçilen bir iş hattında ilerlemek ve bunun sonucunda daha fazla para kazanmak, daha fazla sorumluluk üstlenmek, daha fazla sorumluluk üstlenmek, daha fazla statü, güç ve saygınlık elde etmektir.
- Kişinin çalışmış olduğu iş veya faaliyet alanı içerisinde sürekli ilerlemesi, deneyim ve beceri kazanmasıdır.
- Kişinin para kazanmak için yaptığı eylem anlamına gelen “iş” ten farklı olarak, daha geniş kapsamlı ve uzun dönemi içeren bir kavramdır.
- Bir çalışanın, tüm çalışma yaşamı boyunca yaptığı işlerden oluşur.
- Meslek edinmeden önceki faaliyetleri, alınan eğitimleri, meslek edindikten sonraki görevleri, üstlenilen rolleri ve bütün bu görevlerdeki gelişimi ve ilerlemeyi içeren bir kavramdır. Kişinin hayatını kazandığı alanda kendisini geliştirerek daha ileriye taşımasıdır.
- Bir bakıma, çalışanın deneyimleri, aktivitesi ve hiyerarşik pozisyonunu gösteren bir bileşkede anlam taşır. Çıraklık, kalfalık ve ustalık dönemlerini içeren bir süreç olarak da görülebilir.
- İş ile birlikte zaman boyutunu da içerisinde barındırır; bireyin yaşamı boyunca ardışık iş deneyimleridir ve bir zaman çizgisi üzerinde kişinin mesleğinde ilerlemesini ifade eder.
- Koyulan hedefler doğrultusunda gerekli eğitimleri alıp, iş deneyimi kazanırken, mesleki ve bireysel açıdan kişinin kendini gerçekleştirme sürecini ifade eder. İnsan ömrüyle sınırlı bir alanda mesleğinde sonuna kadar ilerlemektir.
- Bir durum tespitiyle kişinin kendi yeteneklerinin tespiti ve yeni yeteneklerinin keşfiyle başlayan ve belli bir planla hedefler koyularak ilerleyen adımlardır.

Kariyer kavramı, disiplinler arası geçişi olan bir kavramdır. Bazıları için “şans” veya “kader”

ile açıklanırken, bazıları için daha başından dikkatle tasarlanması gereken bir süreçtir. Tanımlamalardaki ortak noktalar ilerleme, gelişme, çalışma hayatında birbiri ardına girişilen işler, edinilen davranış ve tutumlar, dikey hareketlilik, bilgi ve beceri kazanımıdır. Ancak kariyer sadece yükselme, başarı, ilerleme gibi dikey yönde hareketlilik olarak algılanmamalıdır; bireylerin çalışma hayatı boyunca yaptıkları tüm işler de kariyer kavramı kapsamındadır.

1.2 Kariyerin Temel Özellikleri

Kariyerin bazı temel özellikleri şunlardır:

- Zaman İçerisinde Doğrusal Hareket Etme: Örgüt içerisinde izlenen yol (dışsal kariyer olarak da adlandırılır) ve hiyerarşik seviye ve işlevsel kesintiler içerebilir.
- Kişisel ve Kurumsal Etkileşim İçerme: Bir kişinin işe tepkisi, kişinin kendine ilişkin fikirleri ile işin yarattığı fırsat, kısıtlama ve taleplerin uyumu ile belirlenir.
- Mesleki Kimlik Oluşturma: Kariyer çoğu kez mesleki bir kimliktir; kişilerin kişiliklerini bütünleyen ve/veya tanımlayan öğeler durumundadır.
- Sonu olmayan bir gelişme yoludur; insanın kendini sürekli geliştirebileceği alanları tespit edip, yaşam boyu bu alanda yoğunlaşarak mesleki, ekonomik, sosyal, fikirsel ve duygusal açıdan tatmin olabilmesidir.
- Saygınlıktır.
- Hayat boyu edinilecek bilgi ve deneyimlerin bileşkesidir ve iş ile zaman boyutlarını içerir.
- Ulaşılabilecek en uç noktadır.
- Kişiyi sürekli geliştiren adımlardır.

Ayrıca kariyer hareketleri, kariyer durağanlığı, kariyer dengeleri, kariyer yolu (geleneksel, yatay, ağ, ikili), kariyer planlaması, kariyer yönetimi ve farklı kariyer yaklaşımları (geleneksel, sınırsız, çift basamaklı, esnek, portföy, çok yönlü) detaylandırılmaktadır. Kariyer planlaması temelde kişisel bir süreçken, kariyer yönetimi örgüt tarafından yapılan faaliyetler üzerinde yoğunlaşır. Kariyer yönetiminin amacı, bireysel ihtiyaç ve amaçlar ile örgütsel ihtiyaç ve amaçların bütünleştirilmesidir. Kariyer planlamada birey ve örgütün etkileşim içerisinde olması gerektiği düşünülmektedir.

1.3 Kariyer Terimleri Sözlüğü

- **Kariyer:** Yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olup; meslek edinmeden önceki faaliyetleri, alınan eğitimleri, meslek edindikten sonraki görevleri, üstlenilen rolleri ve bu görevlerdeki gelişimi ve ilerlemeyi içeren bir kavramdır.
- **Kariyer Planlaması:** Bir kişinin, uzun dönemli olarak iş yaşamını değerlendirmesi ve amaçlarına ulaşmak için atacağı adımları belirlemesi sürecidir.
- **Kariyer Yönetimi:** Bireyin ve örgütün, kariyer planlama faaliyetlerini koordine etmesi ve çalışanların kariyer gelişimini desteklemesi sürecidir.
- **İş:** Örgüt için gerçekleştirilen özel bir görevdir; örgüt çalışmalarından birinin yerine

getirmekle yükümlü olduğu görev birimidir.

- **İnsan Kaynakları Planlaması:** Organizasyon içerisinde iş ve işgücü arasında uygun zaman ve uygun yerde birlikteliği hedefleyen çalışmalardır.
- **SMART Hedefler:** Kariyer hedeflerinin belirli (Specific), ölçülebilir (Measurable), ulaşılabilir (Achievable), ilgili (Relevant) ve süreli (Time-bound) olmasını vurgulayan hedef belirleme tekniğidir.
- **GROW Modeli:** Gerçekçi bir bakışla var olan durumu, seçenekleri ve mümkün olanları belirlemeye yardımcı olan, kariyer planlamada kullanılan bir alıştırmadır. (Goal, Reality, Options, Will)
- **SWOT / SCOT Analizi:** Bir bireyin veya örgütün güçlü yönlerini (Strengths/S), zayıf yönlerini/zorluklarını (Weaknesses/Challenges/C), fırsatlarını (Opportunities/O) ve tehditlerini (Threats/T) değerlendirmek için kullanılan stratejik planlama aracıdır.
- **Beden Dili:** Sözsüz iletişimin bir biçimi olup, duruş, jestler, mimikler ve göz teması gibi fiziksel sinyaller aracılığıyla duygu ve düşüncelerin ifade edilmesidir.
- **Diksiyon:** Güzel konuşma sanatıdır; seslerin, sözlerin, vurguların, anlam ve heyecan duraklarının kurallarına uygun olarak söylenme biçimidir.
- **Kariyer Engelleri:** Kariyer gelişimi sırasında karşılaşılabilecek zorluklar ve sınırlamalar olup, cam tavan, çift kariyerlilik, tükenmişlik ve mobbing gibi durumları içerebilir.
- **Kariyer Merkezi:** Bireylerin kendi potansiyellerini ve kariyer olanaklarını fark etmeleri, kariyer planlamaları yapmaları ve bu planları gerçekleştirebilmelerini sağlayan yerlerdir.
- **YLSY Bursu:** Yurtdışı yüksek öğrenim gören ve belirli şartları sağlayan öğrencilere verilen, etkin bir işgücü sağlamayı amaçlayan burstur.
- **DGS (Dikey Geçiş Sınavı):** Meslek yüksekokulları ve açık öğretim ön lisans programlarından mezun olanların lisans programlarına geçiş yapabilmeleri için girdikleri sınavdır.
- **ALES (Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı):** Lisansüstü eğitime başvurmak isteyenlerin girdiği, akademik yetenekleri ölçen bir sınavdır.
- **YDS (Yabancı Dil Sınavı):** Türkiye'de çeşitli amaçlarla yabancı dil yeterliliğini ölçmek için yapılan sınavdır.
- **YÖKDİL:** YÖK tarafından yapılan ve lisansüstü eğitim, TUS, DUS ve doçentlik başvuruları için kullanılan bir yabancı dil sınavıdır.
- **TUS (Tıpta Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı):** Tıp fakültesi mezunlarının uzmanlık eğitimi almak için girdiği sınavdır.
- **DUS (Diş Hekimliğinde Uzmanlık Eğitimi Giriş Sınavı):** Diş hekimliği mezunlarının uzmanlık eğitimi almak için girdiği sınavdır.
- **Özgeçmiş:** İş başvurusu sırasında kullanılan, kişinin bilgi, beceri ve diğer niteliklerinin yer aldığı bir belgedir.
- **Mülakat:** Belirli bir amaç doğrultusunda ve genellikle işe alım sürecinde birden fazla kişi arasında gerçekleştirilen görüşmedir.